

Aurora Pețan, *Sarmizegetusa Regia 1. Redescoperirea cetății*,
Editura Dacica, Alun, 2018, 600 pagini, 33 planșe color, ISBN 978-606-8538-00-6

Volumul prezentat succint în rândurile de mai jos reprezintă o apariție editorială de dată recentă, semnat de doamna Aurora Pețan și intitulat *Sarmizegetusa Regia 1. Redescoperirea cetății*. Apărută recent, în condiții grafice cu totul deosebite, sub egida *Centrului de Studii al Fundației Dacica* – ce desfășoară o activitate științifică absolut remarcabilă – lucrarea de față poate fi considerată o piatră de temelie în eforturile de a înțelege și valoriza cultura și civilizația dacică. Ea răspunde astfel unui desiderat al istoriografiei românești de a re-analiza și dezbate, cu mijloace de cercetare moderne și fără implicații afectiv-naționaliste, cultura materială și spirituală a populațiilor autohtone din perioada *La Tene*-ului târziu. Consistentă atât prin calitatea cercetării cât și ca volum de informații (600 pagini + 33 planșe color, bine realizate), lucrarea Aurorei Pețan are la bază teza de doctorat în istorie – cu titlul *Cercetările de la Grădiștea Muncelului (jud. Hunedoara) până la Primul Război Mondial* – sub îndrumarea doamnei dr. Cornelia-Magda Lazarovici, susținută în anul 2017 la Iași, în cadrul Institutului de Arheologie. În forma actuală, pentru publicare, a fost îmbunătățită și lărgită considerabil, prin adăugarea unor subcapitole și a părții a III-a.

Structural, volumul conține trei părți, precedate de o serie de capitole preliminare ce au drept obiectiv familiarizarea cititorului cu scopul demersului, metodologia de cercetare, prezentarea surselor investigate, a istoriografiei, precum și o serie de repere geografice și toponimice, foarte utile, care fixează limitele spațiale ale așezării din Munții Șureanu.

Cele trei capitole ale volumului – **I.** Istoricul cercetărilor și fondul documentar, **II.** Rezultatele cercetărilor și **III.** Redescoperirea cetății, constituie trei subiecte în sine, subsumate unor ramuri de cercetare distincte: istoriografie, arheologie și istorie – ce constituie un tot unitar al poveștii Sarmizegetusei Regia în veacul al XIX-lea și la începutul celui următor.

Primul capitol reprezintă așadar un demers istoriografic. El își propune să regăsească, să scoată la lumină „veacul pierdut al Sarmizegetusei”. Prin această sintagmă extraordinară, autoarea face refe-

rire la perioada romantică a cercetărilor arheologice de la Grădiștea de Munte dintre 1803 – an în care apar primele rapoarte de săpătură ale fiscului austriac și 1918 – anul când se produce unirea Transilvaniei cu Regatul României, iar redescoperirea trecutului devine un simbol al identității naționale.

În cercetările arheologice de pionierat de la Sarmizegetusa Regia autoarea evidențiază patru etape distincte, după cum urmează: **1.** 1520-1803 – perioada legată de activitatea căutătorilor de comori. După cum era firesc, ruinele așezării au atras încă din evul mediu atenția căutătorilor de comori, fiind menționată descoperirea unor tezaure importante în 1491, 1543, 1784, 1790, 1802-1803 sau 1804, ce au declanșat o adevărată goană după aur. **2.** Săpăturile fiscului austriac din anii 1803-1804, declanșate de numeroasele descoperiri monetare amintite mai sus. Acestea au avut, din păcate, un caracter neștiințific și au afectat foarte mult situl arheologic, fără să se obțină rezultatele scontate. Mai mult decât atât, rezultatele acestor săpături au fost, până acum, aproape necunoscute, și este meritul Aurorei Pețan de a scoate la lumină, valorifica și interpreta tot acest material de arhivă, extrem de vast și important. **3.** Mijlocul secolului al XIX-lea – epoca anticarilor, caracterizată prin pasiune,

entuziasm și diletantism și reprezentată de o serie de intelectuali (precum Ferencz László, Michael Ackner, Fodor András Lugosi și alții), care cercează ruinele pe cont propriu și alcătuiesc o serie de rapoarte cu date extrem de interesante despre așezare. 4. Ultima perioadă, datată cu aproximație între 1880 și 1918, este cea a nașterii arheologiei în Transilvania, a cărei principală trăsătură o reprezintă apariția asociațiilor și instituțiilor de profil, adică – în sens larg – începutul profesionalizării arheologiei, putând fi amintite contribuțiile lui Friedrich și Heinrich Müller, Téglás Gábor, Finály Gábor și alții.

Cel de-al doilea capitol al volumului, cel dedicat obiectivelor cercetate, artefactelor și materialelor arheologice, este cel mai eterogen. Plecând de la delimitările zonale făcute în cercetările de la 1803-1804, au fost delimitate cinci zone: fortificația, zona de la sud de fortificație – baia romană, zona de la est de fortificație (terasele 9-11), turnul pentagonal (inclus de autoare în zona estică) și zona de la vest de fortificație. Pentru fiecare din aceste obiective, Aurora Pețan a alcătuit un mic dosar de informații din documentația cercetată, completat cu date din stadiul actual al cercetărilor și interpretări. În ceea ce privește *corpus*-ul consistent al artefactelor arheologice, acestea sunt grupate în funcție de materialul din care sunt confecționate (piatră, lut, metale, sticlă), la care se adaugă un capitol dedicat materiilor prime și materialelor, unul dedicat materiilor organice și unul, descoperirilor monetare. După cum subliniază însă autoarea, trebuie ținut seama de faptul că identificările de artefacte, în rapoartele vechi, au fost făcute de persoane ce aveau cunoștințe reduse asupra civilizației materiale dacice și romane, astfel că acestea trebuie privite, de multe ori, critic. De aceea Aurora Pețan nu se limitează doar la sistematizarea informațiilor documentare, ci caută să ofere interpretări, apelând permanent la stadiul actual al cercetărilor.

Ultimul capitol al volumului – intitulat sugestiv *Redescoperirea cetății* – caută „să extragă înțelesurile cele mai importante ale întregii aventuri și să recompună istoria acestui secol al Sarmizegetusei Regia”. Redescoperirea cetății este privită din trei unghiuri diferite: povestea acestei redescoperiri, care se scrie, pe de-o parte, în spațiul modestului cătun Grădiștea de Munte, iar pe de alta, în birourile cărțurilor vremii; contextul în care s-a desfășurat această poveste, cu ideologiile și curentele sale de gândire, precum și modul în care această poveste a fost receptată în secolul următor. Acest capitol deopotrivă fascinant și revelator reprezintă un excurs captivant în trecutul plin de măreție și de mister al „orașului fără nume” de la Grădiștea de Munte.

La final, volumul prezintă un consistent rezumat în limba engleză, fapt ce îl face accesibil unui număr mare de cititori, alături de bibliografie și o foarte utilă listă de anexe ce conține numeroase repere cronologice. Partea ilustrativă, judicios întocmită, completează și susține vastul demers istoriografic al autoarei, rezultând într-un volum captivant și extem de bine documentat, ce reprezintă o lectură obligatorie atât pentru specialiștii perioadei antice cât și pentru cei pasionați de arta, cultura și civilizația dacică.

Acest volum reprezintă o veritabilă aventură filologică și arheologică ce aduce aminte de romanul fundamental al arheologiei - *Götter, Gräber und Gelehrte* – apărut în 1949 sub semnătura lui Kurt Wilhelm Marek (cunoscut sub pseudonimul C.W. Ceram). Recomand așadar cu căldură această lucrare ce reprezintă doar prima parte a epopeii Sarmizegetusei Regia, așteptând cu nerăbdare următoarele capitole ale poveștii sale, sub pana Aurei Pețan.

Sever-Petru Boțan